

Geanonimiseerde versie

Vertaling

C-30/20 - 1

Zaak C-30/20

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

22 januari 2020

Verwijzende rechter:

Juzgado de lo Mercantil n.º 2 de Madrid (handelsrechtbank nr. 2 Madrid, Spanje)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

23 december 2019

Verzoekster:

RH

Verweersters:

AB Volvo

Volvo Group Trucks Central Europe GmbH

Volvo Lastvagnar AB

Volvo Group España, S. A.

JUZGADO DE LO MERCANTIL N.º 2 DE MADRID (handelsrechtbank nr. 2 Madrid, Spanje)

[OMISSIS] [Identificatie van de procedure en van partijen]

BESCHIKKING

[OMISSIS] Madrid

[OMISSIS] 23 december 2019.

FEITEN

TEN EERSTE. De procedure waarin de prejudiciële vraag is gerezen, is een gewone civiele procedure waarin een bedrag is gevorderd ter vergoeding van de schade die verzoekster, RH, heeft geleden. Deze schade is ontstaan door bepaalde concurrentiebeperkende praktijken die reeds zijn bestraft en die volgens het verzoekschrift bestaan in een serie ernstige heimelijke gedragingen van de verwerende vennootschappen, die allemaal deel uitmaken van de VOLVO-groep.

De procedure betreft een zogenoemde follow on-vordering, die gebaseerd is op het besluit van de Commissie van de Europese Unie van 19 juli 2016 (zaak AT.39824, gepubliceerd in het *Publicatieblad van de Europese Unie* van 6 april 2017) [OMISSIS]. Bij dat besluit wordt aan de belangrijkste vrachtwagenfabrikanten op de markt van de Europese Unie een sanctie opgelegd omdat zij tussen januari 1997 en januari 2011 een mededingingsregeling hadden toegepast, waarmee zij volgens de Europese Commissie [Or. 2] een voortdurende inbreuk hadden begaan op artikel 101 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna: „VWEU”). Verzoekster wijst erop dat de inbreuk bestond in heimelijke afspraken over prijsstelling en prijsverhogingen, alsook over het tijdstip voor en het doorberekenen van kosten voor de invoering van voor de EURO 3- tot EURO 6-normen vereiste emissietechnologieën voor middelzware en zware vrachtwagens.

Tussen de ondernemingen die deelnamen aan de mededingingsregeling bevinden zich de verwerende ondernemingen: AB VOLVO, VOLVO LASTVAGNAR AB en VOLVO GROUP TRUCKS CENTRAL EUROPE GMBH. Daarnaast wordt ook de Spaanse dochteronderneming van de groep, VOLVO GROUP ESPAÑA, S. A., gedagvaard.

Verzoekster vermeldt de vestigingsplaatsen van de vier verweersters. Drie ervan (de eerste drie, namelijk de moedermaatschappijen van de Spaanse dochter), zijn gevestigd in andere lidstaten van de Europese Unie:

AB Volvo, [OMISSIS] Göteborg, Zweden.

Volvo Lastvagnar AB, [OMISSIS] Göteborg, Zweden.

Volvo Group Trucks Central Europe GmbH, [OMISSIS] Ismaning, Duitsland.

De Spaanse verwerende onderneming is gevestigd in Madrid, [OMISSIS].

TEN TWEEDE. Alle verweersters zijn in de procedure verschenen en hebben overeenkomstig de Spaanse [OMISSIS] Ley de Enjuiciamiento Civil (wetboek van burgerlijke rechtsvordering; hierna „LEC”) aangevoerd dat de aangezochte rechter geen internationale bevoegdheid heeft (daarnaast heeft de Spaanse dochter gesteld dat de aangezochte rechter materieel onbevoegd is ten aanzien van één van de eisen van verzoekster).

Naar het oordeel van de VOLVO-groep is deze Spaanse rechter niet internationaal bevoegd om kennis te nemen van de vordering. Tot staving van dat argument beroept zij zich op artikel 7, punt 2, [Or. 3] van verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken. Volgens deze bepaling [voorheen artikel 5, punt 3, van verordening (EG) nr. 44/2001] kan „[e]en persoon die woonplaats heeft op het grondgebied van een lidstaat, [...] in een andere lidstaat voor de volgende gerechten worden opgeroepen: [...] ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad, voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen”.

Het standpunt van de VOLVO-groep is dat de uitdrukking „plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen” een communautair begrip is dat het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: „Hof”) heeft uitgelegd, en dat volgens de rechtspraak van het Hof verwijst naar de plaats waar het schadebrengende feit heeft plaatsgevonden (in casu, de plaats waar het vrachtwagenkartel tot stand is gekomen), die in ieder geval niet overeenkomt met de vestigingsplaats van verzoekster: het is volgens VOLVO duidelijk dat de mededingingsregeling buiten Spanje, in andere lidstaten van de Europese Unie, tot stand is gekomen, hetgeen leidt tot de onbevoegdheid van de Spaanse rechter. [OMISSIS]

TEN DERDE. [OMISSIS] is er grote twijfel ontstaan over hoe het genoemde artikel 7, punt 2, van verordening nr. 1215/2012 volgens het Unierecht correct moet worden uitgelegd.

Bij de beantwoording van de vraag die in deze procedure wordt behandeld, dient rekening te worden gehouden met de volgende factoren:

1.º Het Hof bevestigt in zijn rechtspraak over deze bepaling telkens dat „wanneer in meerdere lidstaten gevestigde verweerders in rechte worden aangesproken tot schadevergoeding ter zake van één enkele voortdurende inbreuk waaraan zij in meerdere lidstaten en op verschillende plaatsen en tijdstippen hebben deelgenomen, welke inbreuk op artikel 101 VWEU en artikel 53 van de EER-Overeenkomst is vastgesteld door de [Or. 4] Commissie, het schadebrengende feit voor elke beweerde benadeelde individueel is ingetreden en elk van hen op grond van voormeld artikel 5, punt 3, kan kiezen, zich te wenden hetzij tot het gerecht van de plaats waar de betrokken mededingingsregeling definitief is gesloten of, in voorkomend geval, van de plaats waar een specifieke regeling tot stand is gekomen die voor zich alleen als de schadeveroorzakende gebeurtenis kan worden aangeduid, hetzij tot het gerecht van de plaats van zijn zetel.”

Aldus het Hof in het [OMISSIS] arrest van 21 mei 2015 (CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, punt 56). Dit houdt in dat hoewel het in de zaak over het vrachtwagenkartel duidelijk is dat de schadeveroorzakende gebeurtenis buiten Spanje heeft plaatsgevonden, artikel 7, punt 2, van de communautaire verordening

en de rechtspraak van het Hof aangeven dat de schade zich in Spanje voordoet en dat het daarom wel degelijk mogelijk is om VOLVO in Spanje in rechte op te roepen, onder verwijzing naar de plaats van de zetel van de benadeelde. Aldus stelt het Hof in zijn arrest in de zaak CDC Hydrogen het volgende vast inzake het huidige artikel 7, punt 2:

„[Punt] 52 Uit de rechtspraak van het Hof volgt dat de plaats van het intreden van de schade de plaats is waar de beweerde schade zich concreet voordoet (zie arrest Zuid-Chemie, C-189/08, EU:C:2009:475, punt 27). Waar het gaat om schade bestaande in meerkosten die zijn betaald wegens een kunstmatig hoge prijs, zoals die van het waterstofperoxide in het geval van de mededingingsregeling in het hoofdgeding, kan die plaats enkel voor iedere beweerde benadeelde individueel worden vastgesteld en gaat het daarbij in beginsel om de plaats van de zetel van deze laatste.”

„[punt] 53 Bedoelde plaats biedt alle waarborgen voor een nuttige inrichting van een eventueel proces, aangezien het onderzoek van een schadevordering voor schade die beweerdelijk aan een bepaalde onderneming is berokkend door een onrechtmatige mededingingsregeling die door de Commissie reeds verbindend is vastgesteld, voornamelijk afhangt van factoren die verband houden met de situatie van die onderneming. In die omstandigheden kan het gerecht van de plaats van de zetel van die onderneming uiteraard het best over een dergelijke vordering beslissen.” **[Or. 5]**

Nadien – en toen al specifiek met betrekking tot het vrachtwagenkartel dat door de Commissie is bestraft bij het voornoemde besluit van juli 2016, waarop de vordering in de onderhavige procedure is gebaseerd, – heeft het Hof in het kader van een identieke vordering die in Hongarije tegen DAF was ingesteld, in zijn arrest van 29 juli 2019 (Tibor-trans/DAF Trucks NV, C-451/18, punt 33) bevestigd dat „[w]anneer de markt die wordt beïnvloed door de mededingingsbeperkende gedragingen zich bevindt in de lidstaat op het grondgebied waarvan de gestelde schade zich zou hebben voorgedaan, [...] de plaats waar de schade is ingetreden voor de toepassing van artikel 7, punt 2, van verordening nr. 1215/2012 [moet] worden geacht zich in die lidstaat te bevinden (zie in die zin arrest van 5 juli 2018, flyLAL-Lithuanian Airlines, C-27/17, EU:C:2018:533, punt 40)”.

2.° Bij toepassing van het voorgaande rijst echter het probleem dat eerst vastgesteld dient te worden of de rechtspraak doelt op de internationale bevoegdheid van de rechterlijke instanties van de lidstaat waar de schade zich heeft voorgedaan, dan wel of deze tevens rechtstreeks de interne, relatieve bevoegdheid binnen die lidstaat van de Unie regelt. Dit houdt in dat vastgesteld dient te worden of artikel 7, punt 2, van verordening nr. 1215/2012 beperkt is tot de internationale bevoegdheid dan wel een dubbele of gemengde norm is, die tevens de interne, relatieve bevoegdheid regelt.

Het is niet mogelijk om deze vraag te beantwoorden aan de hand van de nationale en communautaire rechtspraak die momenteel beschikbaar is.

3.º Wat de nationale rechtspraak betreft, heeft de Tribunal Supremo (hoogste rechter, Spanje) (beschikking van de 1º kamer van 26 februari 2019, die nadien meermaals is bekrachtigd, bijvoorbeeld in de meest recente beschikkingen van 8 en 15 oktober 2019) bevestigd dat de Spaanse gerechten kunnen worden geacht bevoegd te zijn overeenkomstig artikel 7, punt 2, van de communautaire verordening. Die rechter heeft echter de mogelijkheid dat deze bepaling daarnaast ook een rechtstreekse norm voor de nationale, relatieve bevoegdheid is, afgewezen zonder eerst te analyseren wat het Hof daarover heeft vastgesteld, waardoor de Juzgado de lo Mercantil nº 2 de Madrid, die uitspraak doet in eerste aanleg, niet over die analyse beschikt. **[Or. 6]**

4.º Wat de rechtspraak van de Unierechter betreft, blijkt dat het Hof dienaangaande arresten heeft gewezen op het gebied van contractuele aansprakelijkheid, waardoor de vraag rijst of artikel 7 op dezelfde wijze uitgelegd dient te worden als het buitencontractuele aansprakelijkheid betreft. Het Hof behandelde in zijn arrest van 3 mei 2007 (Color Drack GmbH/Lexx International Vertriebs GmbH, zaak C-386/05) een geval waarin aan het Hof in verband met een tussen Oostenrijk en Duitsland gesloten koopcontract voor roerende lichamelijke zaken de vraag werd voorgelegd of artikel 5, punt 1, onder b), van de vorige verordening nr. 44/2001 [thans artikel 7, punt 1, onder b), van verordening nr. 1215/2012] aldus moet worden uitgelegd dat de op het grondgebied van een lidstaat gevestigde verkoper van roerende lichamelijke zaken die, zoals contractueel afgesproken, de zaken aan de in een andere lidstaat gevestigde koper op verschillende plaatsen in deze andere lidstaat heeft geleverd, door de koper in het kader van een procedure wegens niet-uitvoering van het contract kan worden opgeroepen voor het gerecht van één van deze plaatsen, naar keuze van de koper. Het Hof beantwoordde die vraag bevestigend en verklaarde in die zin het volgende:

„Artikel 5, punt 1, onder b), eerste streepje, van verordening nr. 44/2001 bepaalt zowel de internationale als de relatieve bevoegdheid en heeft tot doel om eenheid te brengen in de regels inzake jurisdictiegeschillen en bijgevolg om rechtstreeks het bevoegde gerecht aan te wijzen zonder naar de interne regels van de lidstaten te verwijzen.” [punt 30]

Dezelfde regel werd daarna toegepast in het arrest van het Hof van 9 juli 2009 (Peter Rehder/Air Baltic Corporation, C-204/08), in een zaak die eveneens betrekking had op een vordering uit overeenkomst, meer bepaald een overeenkomst voor dienstverlening (luchtvervoer voor passagiers).

5.º Hoewel a priori gedacht kan worden dat de logica achter de uitlegging dezelfde is, was het niet mogelijk om een uitspraak van het Hof te vinden waarin het zich op dezelfde wijze uitlaat over artikel 7, punt 2, van verordening nr. 1215/2012, dat zoals gezegd betrekking heeft op een andere soort aansprakelijkheid, namelijk

buitencontractuele aansprakelijkheid. Hier kan derhalve de „acte clair”-doctrine noch de „acte éclairé”-doctrine worden toegepast (door het Hof gevestigd op 6 oktober 1982 in de zaak Cilfit, 283-1981). [**Or. 7**]

6.º Het is duidelijk dat de twijfel over deze kwestie moet worden weggenomen: als artikel 7, punt 2, van de communautaire verordening een norm is met een zuiver internationaal bereik – die in de onderhavige zaak de Spaanse rechterlijke instanties aanwijst –, maar dus geen intern bereik heeft om tevens de relatieve bevoegdheid te bepalen, dan dient de aangehaalde nationale rechtspraak te worden toegepast. Volgens die rechtspraak zijn bij gebrek aan een specifieke norm voor de vaststelling van de relatieve bevoegdheid voor privaatrechtelijke vorderingen inzake mededinging, de jurisdictieregels die het nauwst verband houden met dergelijke vorderingen, de regels die gelden voor gevallen van oneerlijke mededinging, zoals vastgelegd in artikel 52.1.12.º LEC. Bijgevolg zou de vordering moeten worden ingesteld bij de rechter van de plaats waar het voertuig is gekocht of waar het leasecontract is ondertekend, aangezien daar de schade is ingetreden. Als artikel 7, punt 2, van de communautaire verordening moet worden beschouwd als een gemengde norm – die naast de internationale bevoegdheid ook de interne, relatieve bevoegdheid bepaalt –, wijst de rechtspraak van het Hof als bevoegde rechter daarentegen de rechter van de vestigingsplaats van de benadeelde aan.

7.º In deze zaak vond de koop van de vijf voertuigen waarop de vordering betrekking heeft (één daarvan door middel van lease) telkens plaats in Córdoba (Spanje). Hoewel de vestigingsplaats van verzoekster eveneens Córdoba is, hebben de in rechte verschenen verweersters op geen enkel moment de relatieve bevoegdheid van de Juzgado de lo Mercantil nº 2 de Madrid in twijfel getrokken, waardoor aangenomen dient te worden dat zij de bevoegdheid van de rechtbank te Madrid impliciet hebben aanvaard (artikel 56 LEC).

Om al deze redenen acht deze rechtbank, die bevoegd is om het geschil in deze zaak te beslechten, het raadzaam om het Hof een prejudiciële vraag voor te leggen. [OMISSIS].

TEN VIERDE. De partijen bij de procedure [OMISSIS] hebben bij de behandeling van deze prejudiciële vraag [OMISSIS] hun standpunten over de wenselijkheid van het stellen daarvan kenbaar gemaakt, [OMISSIS]).

TEN VIJFDE. Op 4 december 2019 heeft verzoekster een processtuk met haar standpunten ingediend, [OMISSIS]. [**Or. 8**]

RECHTSGRONDSLAGEN

TEN EERSTE. Betreffende de prejudiciële vraag.

Artikel 267 VWEU (voorheen artikel 234 EG-Verdrag en 177 EG-Verdrag) bepaalt:

„Het Hof van Justitie van de Europese Unie is bevoegd, bij wijze van prejudiciële beslissing, een uitspraak te doen

- a) over de uitlegging van de Verdragen,
- b) over de geldigheid en de uitlegging van de handelingen van de instellingen, de organen of de instanties van de Unie.

Indien een vraag te dien aanzien wordt opgeworpen voor een rechterlijke instantie van een der lidstaten, kan deze instantie, indien zij een beslissing op dit punt noodzakelijk acht voor het wijzen van haar vonnis, het Hof verzoeken over deze vraag een uitspraak te doen.

Indien een vraag te dien aanzien wordt opgeworpen in een zaak aanhangig bij een nationale rechterlijke instantie waarvan de beslissingen volgens het nationale recht niet vatbaar zijn voor hoger beroep, is deze instantie gehouden zich tot het Hof te wenden. [...]"

Om een prejudiciële vraag te kunnen voorleggen aan het Hof is vereist dat [OMISSIS] het Gemeenschapsrecht relevant is voor de concrete zaak die bij de bevoegde nationale rechter voorligt en dat het van toepassing is. De vaste rechtspraak van het Hof definieert de twee kernregels waarop de rechtsgemeenschap van de Europese Unie stoelt als de beginselen van rechtstreekse toepassing van het Gemeenschapsrecht in de lidstaten en voorrang op het nationale recht (arresten Van Gend en Loos, 26/62; Costa/ENEL, 6/64, en Simmenthal, 106/77). **[Or. 9]**

Daarnaast is volgens het arrest van het Hof van 20 oktober 2011 (Interedil SRL, C-396/09) de nationale rechter die de bevoegdheid heeft uitgeoefend waarover hij krachtens de tweede alinea van artikel 267 VWEU beschikt, bij de beslechting van het hoofdgeding gebonden aan de uitlegging die het Hof aan de betreffende bepalingen heeft gegeven en dient hij zo nodig de beoordelingen van de hogere rechter buiten toepassing te laten indien hij, gelet op die uitlegging, van oordeel is dat zij niet verenigbaar zijn met het Unierecht zoals uitgelegd door het Hof.

In die zin mag niet uit het oog worden verloren dat volgens artikel 4 bis van de Ley Orgánica del Poder Judicial (Spaanse organieke wet op de rechterlijke macht; hierna: „LOPJ”) geldt dat „[d]e rechters en gerechten [...] het recht van de Europese Unie [toepassen] in overeenstemming met de rechtspraak van het [Hof]”.

[OMISSIS] [Overwegingen over het nationale recht]

TEN TWEEDE. Deze rechtbank is bevoegd om geschillen inzake internationale bevoegdheid te beslechten en, als zij internationaal bevoegd is, om te beslissen over de kwesties inzake relatieve bevoegdheid die partijen haar voorleggen.

Volgens artikel 21 LOPJ nemen „[d]e Spaanse civiele gerechten [...] kennis van op Spaans grondgebied ingestelde vorderingen onder eerbiediging van de internationale verdragen en overeenkomsten waarbij Spanje partij is, de normen van de Europese Unie en de Spaanse wetten”. Volgens artikel 22 quinquies LOPJ zijn „bij gebrek aan een expliciete of impliciete onderwerping en ook al ligt de woonplaats van de verweerder niet in Spanje, de Spaanse gerechten eveneens bevoegd: b) op het gebied van buitencontractuele verplichtingen, indien het schadebrengende feit op Spaans grondgebied is ingetreden”. **[Or. 10]**

De communautaire norm, die voorrang heeft en in Spanje rechtstreeks van toepassing is, aan de uitlegging waarvan wordt getwijfeld (artikel 7, punt 2, van verordening nr. 1215/2012), is op deze procedure rechtstreeks van toepassing voor de beslechting van de bevoegdheidskwestie.

Op grond van al het voorgaande

DICTUM

WORDT BESLIST het Hof krachtens artikel 267 VWEU te verzoeken om een prejudiciële beslissing over de volgende vraag:

Dient artikel 7, punt 2, van verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken – volgens hetwelk een persoon die woonplaats heeft op het grondgebied van een lidstaat in een andere lidstaat kan worden opgeroepen, „[...] *ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad, voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen*” – aldus te worden uitgelegd dat het enkel de internationale bevoegdheid regelt van de rechterlijke instanties van de lidstaat waar die plaats zich bevindt, zodat de relatief bevoegde nationale rechterlijke instantie binnen die lidstaat moet worden bepaald onder verwijzing naar de interne procedurele normen, of dient die bepaling te worden uitgelegd als een gemengde norm die zowel de internationale bevoegdheid als de nationale relatieve bevoegdheid rechtstreeks regelt zonder dat een verwijzing naar de interne regelgeving noodzakelijk is?

[OMISSIS] [Formaliteiten van procedurele aard]